

Nr 574

Av herr Ohlin m. fl., om stöd till utvecklingsländerna genom utnyttjande av viss överkapacitet.

(Lika lydande med motion nr 475 i Första kammaren)

Behovet av ökat stöd till u-länderna erkännes av alla. Å andra sidan är det önskvärt att den ekonomiska börda som hjälpåtgärden medför för de givande nationerna inte blir större än nödvändigt. Det har bl. a. ifrågasatts, att hjälpåtgärderna skulle kunna läggas så till rätta att de bidrog till en högre sysselsättning under tider av försvagad konjunktur. Detta skulle möjliggöra en vidgad hjälpaktion med en given total uppoffring.

Tankegångar av denna art har angivits i en från vårt håll väckt motion II: 518 vid 1953 års vårsession. Vi citerar:

Det är en uppenbar fördel, om den sysselsättningsskapande politiken utformas så att den *normala* sysselsättningen kan i möjligaste mån hållas i gång, så att med andra ord behovet av s. k. beredskapsarbeten blir så litet som möjligt. En sådan politik är ej sällan ekonomiskt fördelaktigare, erbjuder självklara sysselsättningstekniska fördelar och — vilket är det icke minst viktiga — tar den största möjliga hänsyn till de anställda. Den s. k. efterkrigsplaneringskommittén underströk starkt vikten av dessa synpunkter och utformade även vissa riktlinjer för en dylik politik. — — —

En veterligen hittills icke närmare utredd möjlighet att nå syftet att i möjligaste mån upprätthålla sysselsättningen inom mera naturliga arbetsområden än vad beredskapsarbetena erbjuder skulle ligga i produktion och avsättning av förnödenheter — och då särskilt kapitalvaror av olika slag — varav i hög grad otillfredsställda behov finnes inom s. k. underutvecklade länder. Produktion, för vilken svensk industri äger goda förutsättningar, skulle alltså stimuleras för att fylla behov vars reella existens icke kan bestridas och vars tillfredsställande på något längre sikt skulle medverka till en — låt vara med hänsyn till behovens stora omfattning jämförelsevis ringa — världsekonomisk vinning. Som exempel på varugrupper, som här i första hand synes kunna komma i fråga, kan nämnas teknisk utrustning för bevattnings- och avdiktningföretag, för väg- och brobyggnader, för elektrifieringsföretag, järnvägsmateriel av olika slag, jordbruksmaskiner samt över huvud taget industriell maskinutrustning.

I direktiven för den i december 1952 tillsatta utredningen, i vilka olika möjligheter diskuteras att i ett mindre gynnsamt arbetsmarknadsläge upprätthålla den *normala* produktionen, bl. a. genom statliga beställningar, har inte den speciella kombination av sysselsättningsstimulerande åtgärder och bistånd åt tekniskt underutvecklade länder, som här ovan antytts, upp-

märksammats. Närbesläktade tankegångar — om att genom statligt stöd till intensifierade marknadsundersökningar och genom ett system av krediter och kreditgarantier stimulera och främja svensk export — förekommer dock. Enligt vår mening bör det vara en angelägen uppgift att i tid utarbeta planer för en sysselsättningsstimulerande politik även av här antydd typ. I första hand finge en kartläggning ske dels över vilka avsättningsområden, som skulle kunna tänkas komma i fråga, dels över lämpliga svenska produkter. Finansieringsfrågan kan givetvis tänkas löst genom statliga anslag av sedan ett par år utgående slag eller svenska statliga krediter eller kreditgarantier. Statlig upplåning i sysselsättningskapande syfte blir under alla omständigheter erforderlig under tider av allvarlig arbetslöshet.

Vi vill understryka att huvudsyftet när vi nu återvänder till denna av regeringen i planeringsarbetet tyvärr försummade tankegång är att möjliggör en utvidgad hjälp till u-länderna, samtidigt som sysselsättningen på ordinarie arbetsplatser uppehålls. Hade regeringen utrett frågan, skulle säkerligen under nu rådande avmattning en icke ringa extra produktion för u-ländernas räkning kunnat ordnas och komma till god och nyttig användning. Vi anser en sådan utredning böra ske med det snaraste, varefter förhandlingar med lämpliga u-landsregeringar kan upptas.

Ett sådant arrangemang innebär att Sverige gratis levererar i huvudsak svenska produkter. På längre sikt är det önskvärt att en ordning skapas, som inte i lika hög grad binder samman den ekonomiska gåvan med leveranser från givarlandet. Men att skapa en sådan ordning för internationell samverkan bör bli en senare angelägenhet.

Den svenska staten har under fjolåret påbörjat en viss »naturahjälp» genom leveranser av bl. a. skrivpapper — utan något samband med konjunkturen, överkapacitet och arbetslöshet i vårt land. Möjligheterna till en utvidgning av sådana leveranser men med beaktande av sysselsättningsaspekten och under tillfredsställande förutsättningar i mottagarländerna redan under år 1963 bör prövas skyndsamt. Därvid bör även leverans av sådana varor som järn för broar och byggnader, viss järnvägsmateriel, andra slag av papper än finpapper m. m. upptas till undersökning.

Då förhandlingar med mottagarländerna i syfte att trygga en tillfredsställande användning av gåvorna kan vara tidskrävande, bör man emellertid överväga att producera en del av ovannämnda och andra lämpliga varor på lager under 1963 så länge överkapacitet av maskiner och lämplig arbetskraft finns. Det kan då endast bli fråga om standardiserade varor, som kan användas i ett land lika väl som i ett annat. Varorna bör självklart utväljas på ett sådant sätt att inte de svenska företagens ordinarie avsättningsmöjligheter minskas.

Ett viktigt led i hjälpen till många underutvecklade länder är hjälpen

med livsmedel i syfte att sätta dessa länder i stånd att höja näringsstandarden och öka möjligheterna till effektiva produktionsinsatser. Efter flera års förarbeten har det nyligen inom FAO utarbetats planer för ett projekt, som fått namnet »Development through food», utveckling genom föda. Inom ramen för detta projekt skulle möjligen även livsmedelsöverskott från Sverige kunna komma till användning. Man kan emellertid också tänka sig, att vårt land genom bilaterala insatser upptar en liknande verksamhet. Den produkt som därvid i första hand synes böra komma i fråga är *torrmjölken*. Produktionen i Sverige härav torde i genomsnitt uppgå till omkring 3 000 ton per år. Om 6 milj. kr. anslås för livsmedelshjälp till u-länderna skulle man för torrmjölksproduktion i angivet syfte kunna använda en del av den mjölk som eljest används för ett tidvis svårsålt exportöverskott av smör. — Det må framhållas, att bristen på äggvita är i många fattiga länder kanske det värsta hindret för utvecklingen. En svensk hjälp med äggvita skulle därför få ett i förhållande till kostnaden mycket stort värde.

Sannolikt får man räkna med att ovannämnda slag av produktion endast kan förekomma i begränsad utsträckning innevarande år, då det erforderliga förberedelsearbetet försumrats. Vi föreslår därför för detta ändamål ett reservationsanslag på 25 milj. kr. för innevarande budgetår. Under framtida konjunktursvackor torde en väsentligt större aktion av detta slag kunna åstadkommas till en fördel för mottagarländerna som är mycket betydande jämfört med uppoffringens storlek i givarlandet.

Under återopandande av det ovan anförda hemställer vi,

1. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en omedelbar prövning av möjligheterna att som ett led i ett vidgat svenskt bistånd till u-länderna genomföra leveranser av i Sverige tillverkade varor inom produktionsområden som under rådande avmattning kännetecknas av viss överkapacitet och sysselsättningssvårigheter eller — vad jordbruket beträffar — av tendenser till överproduktion, samt

2. att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 2 måtte på tilläggsstat II för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr. att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ovan angivna ändamål.

Stockholm den 26 januari 1963

Bertil Ohlin

Gunnar Helén

Brita Elmén